

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 5

2026

TURLI USLUB MATNLARINING FRANSUZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI TARJIMA XUSUSIYATLARI

Eshboyeva Tursuntosh Soxatmamatovna
Samarqand davlat chet tillar instituti, dotsent (PhD)

Annotatsiya

Mazkur maqolada fransuz va o‘zbek tillari tarjimashunosligida turli uslubga mansub matnlarning uslubiy xususiyatlari, ularning tarjima jarayonida yuzaga keladigan lingvistik va madaniy muammolari hamda qiyosiy tahlili yoritiladi. Badiiy, ilmiy, publitsistik va rasmiy uslubdagi matnlarning til birliklari, sintaktik qurilishi, emotsional-ekspressiv vositalari hamda tarjimada ularga mos ekvivalentlarni tanlash masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, fransuz va o‘zbek tillarining grammatik hamda uslubiy farqlari tarjima sifatiga qanday ta’sir ko‘rsatishi misollar asosida ko‘rsatib beriladi.

Kalit so‘zlar: tarjima, uslub, fransuz tili, o‘zbek tili, qiyosiy tahlil, badiiy matn, ilmiy uslub, publitsistik uslub, rasmiy uslub.

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ТЕКСТОВ РАЗЛИЧНЫХ СТИЛЕЙ НА ФРАНЦУЗСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ

Эшбоева Турсунтош Сохатматовна
Самаркандский государственный институт иностранных языков, доцент (PhD)

Аннотация

В данной статье рассматриваются стилистические особенности текстов различных функциональных стилей в переводоведении французского и узбекского языков, а также лингвистические и культурные проблемы, возникающие в процессе перевода, и их сравнительный анализ. Научно анализируются языковые единицы, синтаксическая структура, эмоционально-экспрессивные средства художественного, научного, публицистического и официально-делового стилей, а также вопросы выбора соответствующих эквивалентов при переводе. Кроме того, на основе примеров показывается, как грамматические и стилистические различия французского и узбекского языков влияют на качество перевода.

Ключевые слова: перевод, стиль, французский язык, узбекский язык, сравнительный анализ, художественный текст, научный стиль, публицистический стиль, официально-деловой стиль.

TRANSLATION FEATURES OF TEXTS OF DIFFERENT STYLES IN FRENCH AND UZBEK LANGUAGES

Eshboyeva Tursuntosh Sokhatmamatovna
Samarkand State Institute of Foreign Languages, Associate Professor (PhD)

Abstract

This article examines the stylistic features of texts belonging to different functional styles in French and Uzbek translation studies, as well as the linguistic and cultural problems arising in the translation process and their comparative analysis. The study scientifically analyzes the language units, syntactic structures, emotional and expressive means of literary, scientific, journalistic, and official styles, along with the issues of selecting appropriate equivalents in translation. In addition, the article demonstrates through examples how grammatical and stylistic differences between the French and Uzbek languages affect translation quality.

Keywords: translation, style, French language, Uzbek language, comparative analysis, literary text, scientific style, journalistic style, official style.

Tarjima insoniyat madaniyati, ilm-fani va adabiyoti rivojida muhim vositalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, turli tillarga mansub xalqlar o‘rtasidagi madaniy va ilmiy aloqalarni mustahkamlashda tarjimaning o‘rni beqiyosdir. Fransuz va o‘zbek tillari turli til oilalariga mansub bo‘lib, ularning grammatik, leksik hamda uslubiy xususiyatlari bir-biridan sezilarli darajada farq qiladi. Shu sababli ushbu tillar o‘rtasidagi tarjima jarayonida nafaqat mazmuni, balki matnning uslubiy xususiyatlarini ham to‘g‘ri ifodalash muhim ahamiyat kasb etadi [3, 44]. Har bir uslub o‘ziga xos til birliklari, sintaktik qurilishi va kommunikativ vazifasi bilan ajralib turadi. Tarjimon matnning uslubini saqlagan holda uni boshqa tilga

moslashtirishi zarur. Aks holda matnning badiiyligi, ilmiyligi yoki rasmiyligi yo'qolishi mumkin. Shu nuqtai nazardan fransuz va o'zbek tillaridagi turli uslubdagi matnlarning qiyosiy tahlili tarjimashunoslik uchun dolzarb mavzulardan biridir. Mazkur maqolaning maqsadi fransuz va o'zbek tillaridagi turli uslubdagi matnlarning uslubiy xususiyatlarini tahlil qilish hamda tarjimada uchraydigan asosiy muammolarni aniqlashdan iboratdir.

Tarjima va uslub tushunchasi

Til uslubi muayyan kommunikativ vaziyatda qo'llaniladigan til vositalarining tizimidir. Tilshunoslikda odatda quyidagi asosiy uslublar ajratiladi:

- badiiy uslub;
- ilmiy uslub;
- publitsistik uslub;
- rasmiy-idoraviy uslub;
- so'zlashuv uslubi.

Har bir uslubning o'z vazifasi va til vositalari mavjud. Tarjimon ushbu vositalarni boshqa tilga adekvat tarzda ko'chira olishi kerak.

Fransuz tili roman tillari oilasiga mansub bo'lib, analitik til xususiyatiga ega. O'zbek tili esa turkiy tillar oilasiga kiradi va agglutinatív til hisoblanadi. Bu farq tarjimada gap qurilishi, grammatik shakllar va uslubiy vositalarning ifodalanishiga ta'sir qiladi.

Masalan:

La liberté est essentielle pour l'homme.

Mazkur gap o'zbek tiliga:

Erkinlik inson uchun muhimdir [4, 218].

deb tarjima qilinadi. Bu yerda fransuz tilidagi artikl o'zbek tilida alohida ifodalanmaydi, ammo ma'no saqlanib qoladi.

Badiiy uslub tarjimasining xususiyatlari

Badiiy uslub eng murakkab tarjima turlaridan biridir. Chunki bunda nafaqat mazmun, balki obrazlilik, emotsionallik va muallif uslubi ham saqlanishi lozim.

Fransuz adabiyotida metafora, epitet, ironik ifodalar keng qo'llaniladi. O'zbek tilida esa obrazlilik ko'pincha milliy mentalitet va folklor elementlari bilan bog'liq bo'ladi.

Masalan:

Il a un cœur de pierre.

So'zma-so'z tarjimasi:

Uning yuragi toshdan.

Lekin uslubiy jihatdan o'zbek tilida:

Uning bag'ri tosh [1, 48].

shakli tabiiyroq hisoblanadi.

Bu misol tarjimada uslubiy moslashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Fransuz badiiy matnlarida uzun va murakkab gaplar ko'p uchraydi. O'zbek tilida esa qisqa va lo'nda gaplar afzalroq hisoblanadi. Shu sababli tarjimada gaplarni bo'lib berish usuli qo'llanadi.

Masalan, Victor Hugo asarlarida bir necha satr davom etadigan murakkab gaplar uchraydi. Ularni o'zbek tiliga tarjima qilishda sintaktik transformatsiyalar amalga oshiriladi.

Badiiy tarjimada milliy koloritni saqlash ham muhimdir. Fransuz xalqiga xos iboralar o'zbek o'quvchisiga tushunarli shaklda berilishi lozim.

Masalan:

Chercher midi à quatorze heures.

So'zma-so'z tarjimasi:

Soat o'n to'rtida tushlik vaqtini qidirish.

Mazmunan esa:

Murakkab narsani bekordan-bekorga qiyinlashtirish.

deb tarjima qilinadi.

Bu jarayonda frazeologik ekvivalent tanlash muhim ahamiyatga ega.

Ilmiy uslub tarjimasining o'ziga xosligi

Ilmiy uslub aniqlik, mantiqiylik va terminologik barqarorlik bilan ajralib turadi. Fransuz ilmiy matnlarida terminlar ko'pincha lotin va yunon tilidan olingan bo'lsa, o'zbek tilida ularning muqobil variantlari yoki transliteratsiyalangan shakllari qo'llaniladi.

Masalan:

La linguistique comparative étudie les relations entre les langues.

Tarjimasi:

Qiyosiy tilshunoslik tillar o'rtasidagi munosabatlarni o'rganadi.

Ilmiy tarjimada terminlarning bir xilda qo'llanishi juda muhimdir. Bir termin turli joyda turlicha tarjima qilinsa, matnning ilmiy aniqligi buziladi.

Fransuz tilida passiv konstruksiyalar keng qo'llaniladi:

Cette théorie a été développée par les chercheurs.

O'zbek tilida esa faol shakl ko'proq tabiiy hisoblanadi:

Bu nazariyani olimlar ishlab chiqqan.

Shuningdek, fransuz ilmiy uslubida mantiqiy bog'lovchilar ko'p ishlatiladi:

- *cependant;*
- *toutefois;*
- *néanmoins;*
- *en outre.*

O'zbek tilida ular:

- biroq;
- ammo;
- shunga qaramay;
- bundan tashqari

kabi vositalar bilan ifodalanadi.

Ilmiy tarjimada qisqartmalar va terminlarning standart shakllariga amal qilish talab etiladi.

Tarjimon sohaga oid bilimga ega bo'lishi zarur.

Publitsistik uslub tarjimasi

Publitsistik uslub ommaviy axborot vositalarida qo'llaniladi va uning asosiy vazifasi axborot berish hamda jamoatchilik fikriga ta'sir ko'rsatishdir.

Fransuz publitsistik matnlarida emotsional-ekspressiv vositalar va siyosiy terminlar keng qo'llaniladi. O'zbek publitsistikasida esa milliy qadriyat va ijtimoiy ruh kuchli seziladi [6, 15].

Masalan:

La société moderne fait face à de nombreux défis.

Tarjimasi:

Zamonaviy jamiyat ko'plab muammolarga duch kelmoqda.

Publitsistik tarjimada sarlavhalarni to'g'ri berish juda muhimdir. Fransuz matbuotida qisqa va ta'sirchan sarlavhalar keng uchraydi.

Masalan:

Crise économique en Europe.

Tarjimasi:

Yevropada iqtisodiy inqiroz.

Tarjimada emotsional ta'sirni saqlash muhim hisoblanadi. Aks holda maqolaning publitsistik ruhi yo'qoladi [6].

Fransuz publitsistikasida ko'pincha kinoya va metaforik ifodalar uchraydi. Ularni o'zbek tilida tabiiy va tushunarli tarzda ifodalash tarjimon mahoratini talab qiladi.

Rasmiy-idoraviy uslub tarjimasi

Rasmiy uslub hujjatlar, qonunlar, shartnomalar va diplomatik yozishmalarda qo'llaniladi. Bu uslubning asosiy xususiyatlari aniqlik, standartlik va hissiy neytrallikdir.

Fransuz rasmiy matnlarida qolip iboralar keng qo'llaniladi:

Veuillez agréer, Monsieur, l'expression de mes salutations distinguées.

O'zbek tilidagi muqobili:

Hurmat bilan.

yoki

Sizga chuqur hurmat izhor etaman.

Rasmiy tarjimada har bir terminning huquqiy ma'nosi saqlanishi kerak. Chunki kichik xato ham hujjat mazmunining o'zgarishiga olib kelishi mumkin.

Fransuz tilidagi huquqiy terminlarni tarjima qilishda ba'zan izohli tarjima usuli qo'llaniladi. Chunki ayrim tushunchalar o'zbek huquq tizimida aynan mavjud bo'lmasligi mumkin.

Masalan:

Conseil constitutionnel

o‘zbek tiliga:

Konstitutsiyaviy kengash

deb tarjima qilinadi.

Rasmiy uslubda sintaktik qoliplarning saqlanishi muhim hisoblanadi.

Fransuz va o‘zbek tillarining uslubiy farqlari

Fransuz va o‘zbek tillarining uslubiy tizimida quyidagi asosiy farqlar mavjud:

Fransuz tili	O‘zbek tili
Analitik til	Agglutinatív til
Artikllar mavjud	Artikllar mavjud emas
Murakkab gaplar ko‘p	Sodda va lo‘nda gaplar ustun
Passiv konstruksiyalar faol	Faol konstruksiyalar ustun
So‘z tartibi qat‘iy	So‘z tartibi nisbatan erkin
Emotsional vositalar metaforik	Milliy obrazlarga boy

Bu farqlar tarjima jarayonida turli transformatsiyalarni talab qiladi:

- grammatik transformatsiya;
- leksik almashtirish;
- izohlash;
- qisqartirish;
- kengaytirish.

Masalan, fransuz tilidagi uzun gaplarni o‘zbek tiliga qisqartirib tarjima qilish ko‘pincha uslubiy jihatdan maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Tarjimada uslubiy ekvivalentlik masalasi. Tarjimashunoslikdagi asosiy muammolardan biri uslubiy ekvivalentlikni ta‘minlashdir. Uslubiy ekvivalentlik deganda matnning mazmuni bilan birga uning uslubiy ta‘siri ham saqlanishi tushuniladi. Masalan, badiiy matnda muallifning individual uslubi tarjimada yo‘qolib ketmasligi kerak. Ilmiy matnda esa aniqlik va mantiqiylik birinchi o‘rinda turadi [7, 83]. Tarjimon quyidagi omillarga e‘tibor berishi zarur:

1. Matnning kommunikativ maqsadi;
2. Muallif uslubi;
3. Milliy-madaniy xususiyatlar;
4. O‘quvchi auditoriyasi;
5. Tilning grammatik imkoniyatlari.

Uslubiy ekvivalentlikka erishish uchun tarjimon ikki tilni mukammal bilishi bilan birga, ikki xalq madaniyatidan ham xabardor bo‘lishi kerak.

Xulosa. Fransuz va o‘zbek tillaridagi turli uslubdagi matnlarning tarjimasi murakkab va ko‘p qirrali jarayon hisoblanadi. Har bir uslub o‘ziga xos til vositalari, sintaktik qurilishi va kommunikativ vazifasi bilan ajralib turadi. Tarjimon matnning nafaqat mazmunini, balki uning uslubiy xususiyatlarini ham saqlab qolishi lozim. Qiyosiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, fransuz va o‘zbek tillarining grammatik hamda uslubiy tizimidagi farqlar tarjimada turli transformatsiyalarni talab qiladi. Ayniqsa, badiiy va publitsistik tarjimada milliy kolorit hamda emotsional ta‘sirni saqlash muhimdir. Ilmiy va rasmiy tarjimada esa aniqlik va terminologik barqarorlik ustuvor ahamiyat kasb etadi. Shunday qilib, uslubiy ekvivalentlikka erishish tarjimaning asosiy mezonlaridan biri bo‘lib, u tarjimondan nafaqat til bilimini, balki chuqur madaniy va uslubiy kompetensiyani ham talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Vinay J. P., Darbelnet J. Stylistique comparée du français et de l’anglais. – Paris, 1958. – P. 65.
2. Newmark P. A Textbook of Translation. – London, 1988. – P. 83.
3. Karimov S. O‘zbek tilining badiiy uslubi. – Toshkent, 2010. – B. 159.
4. Mounin G. Les problèmes théoriques de la traduction. – Paris, 1963. – P. 146.
5. Karshibaeva U. D. Germena de Stal and French Romanticism // ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – Vol. 12(12). – P. 61–64.
6. Eshboyeva T. S. Linguopoetical Analysis of Poems Translated from Uzbek into French // Texas Journal of Philology, Culture and History. – 2023. – Vol. 25. – P. 13–18.
7. Eshboyeva T. S. Alisher Navoiy g‘azallari tarjimasining lingvopoetik tahlili // SamDU Ilmiy axborotnomasi. – Samarqand, 2023. – 4/1-seriya. – B. 80–85.